

Kauhajoen kaupungin vapaamuotoinen lausunto ehdotuksesta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseksi

Kauhajoen kaupunki pitää sote-uudistusta tarpeellisena ja kannattaa uudistukselle asetettuja tavoitteita. Samalla kaupunki kuitenkin toteaa, että esitysluonnosten rakenteelliset ratkaisut sekä palveluiden ja rahoituksen ohjausjärjestelmä, esimerkiksi yksityisen sektorin hyödyntämisestä koskevat rajoitukset sekä raskas investointien valtionohjaus, eivät riittävällä tavalla turvaa uudistuksen tavoitteiden toteutumista.

Rakenteelliset ratkaisut

Kaupunki kantaa huolta siitä, ovatko valitut ratkaisut sellaisia, että ne huomioivat erilaiset olosuhteet maan eri osissa, ja että niillä voidaan turvata sosiaali- ja terveyspalveluiden kiinteä yhteys kuntien vastuulla oleviin peruspalveluihin. Erityisesti Kauhajoen kaupunki esittää kantanaan, että koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut kuuluvat kiinteästi koulujen normaaliin toimintaan. Koulupsykologit ja -kuraattorit ovat tällä hetkellä suuressa osassa kunnista opetuspalveluiden henkilöstöä eikä heidän siirtämisellään sote-maakuntaan saavuteta toiminnallista tai taloudellista hyötyä. Hallituksen esitys voi toteutuessaan johtaa pahimmillaan palvelujen eriytymiseen ja kokonaisuuden pirstaloitumiseen, mikä voi lisätä korjaavien palvelujen tarvetta ja niistä aiheutuvia kustannuksia. On tärkeää, että kuntien opetuspalvelut ja niihin kiinteästi liittyvät oheis-/ tukipalvelut koulupsykologien ja -kuraattoreiden muodossa muodostavat selkeän, toimivan ja yhtenäisen kokonaisuuden osana keskeisimpiä kasvu- ja kehitysympäristöjen kuntapalveluita. Kauhajoen kaupunki esittää, että lakiluonnoksessa mahdollistettaisiin kuntien ja sote-maakunnan sopimiseen perustuva järjestämisvastuun jakaminen siten, että maakunnalla olisi mahdollisuus siirtää järjestämisvastuuta harkitsemassaan laajuudessa kunnille, sekä ottaa kunnilta hoidettavakseen korvausta vastaan myös muita kuin kuntien vapaaehtoisia tehtäviä. Näistä siirroista tulisi sopia yksimielisesti maakunnan ja kuntien kesken.

Rahoitus ja investoinnit

Kauhajoen kaupunki esittää huolensa uudistuksen rahoitusratkaisuun ja sen vaikutuksiin kuntien elinvoimaan. Sotemaakuntien ja kuntien tulevaa rahoitusta ei ole riittävästi arvioitu. Nähtävissä on, että uudistus heikentää olennaises-

ti kuntien investointikykyä ja rahoitusasemaa. Uudistus muuttaa kuntien verotuloja ja valtionosuutta ja voi aiheuttaa suuriakin muutoksia kunnan verotulojen ja valtionosuuksien suhteeseen. Vaikka uudistuksen lähtökohdaksi ja tavoitteeksi on linjattu, että kuntien talouteen kohdistuvat muutokset nykytilaan verrattuna ovat mahdollisimman pienet, on muutoksilla merkittäviä vaikutuksia kuntien rahoitusasemaan. Tätä ei voida vallitsevassa kuntatalouden tilanteessa ja koronaepidemian vaikutukset huomioiden pitää hyväksyttävänä. Kauhajoen kaupunki katsoo, että uudistuksella ei saa olla vaikutusta kunnan talouden tasapainoon. Tämän varmistamiseksi enimmäismuutosten rajauksen tulisi olla +/- 0 €/as. (+/- 100€/as. sijaan). Heikentynyt kuntatalous ja koronavirusepidemia vaikuttavat uudistuksen laskelmiin. Koska koronaepidemia vaikuttaa kuntien tuloihin ja menoihin vuosina 2020 - 2022, uudistuksen pysyväksi osaksi kuntien valtionosuuteen jääviä siirto- ja tasausmekanismeja ei voi perustaa näiden vuosien tietoihin. Tämän ratkaisemiseksi Kauhajoen kaupunki pitää välttämättömänä, että lakiluonnoksessa esitettyjä laskentavuosia muutetaan. Toinen vaihtoehto on, että siirto- ja tasausmekanismien laskennassa käytettävistä tiedoista erotetaan luotettavasti koronaepidemian vaikutus sekä tuloihin että menoihin.

Kuntien velat kokonaisuudessaan ovat jäämässä kuntien vastuulle. Kunnat ovat velkaantuneet rahoittaessaan sotepalveluja ja -kiinteistöjen ylläpitoa. Nyt järjestämisvastuun ja kuntien kiinteistöjen siirtyessä maakuntien vastuulle, on tarkoituksenmukaista, että myös osa sote-palvelujen rahoittamiseksi otetuista lainoista siirtyy maakuntaan. Ei ole oikeudenmukaista, että maakunnat pääsevät aloittamaan "puhtaalta pöydältä", talouden tasapainotilanteesta, kun kuntien suhteellinen velkaantuneisuus tuplaantuu.

Esityksen mukaan sote-maakuntien rahoituksessa huomioidaan vuosittain etukäteen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu 80 prosenttisesti, kustannustason nousu sekä sote-maakuntien mahdolliset uudet tehtävät. Rahoitus tarkistetaan koko maan tasolla jälkikäteen vastaamaan toteutuneita sote-kustannuksia, jotta sote-maakunnilla on edellytykset hoitaa niille osoitetut tehtävät. Sote-maakunnille rahoitus kuitenkin kohdistuisi rahoituslain määräytymistekijöiden mukaisesti laskennallisena rahoituksena eikä tarkistuksessa arvioitaisi laskennallisen rahoituksen riittävyttä yksittäisen sote-maakunnan tehtävien hoitamiseen. Toteutuneet kustannukset tulisi huomioida maakuntakohtaisesti, jotta turvataan sote-palvelujen riittävä rahoitus toteutuneisiin kustannuksiin perustuen.

Kiinteistöt ja omaisuusjärjestelyt

Kuntien näkökulmasta keskeinen kysymys uudistuksen voimaantullessa on kuntien omistukseen jäävien toimitilojen käyttö siirtymäkauden vuokrajärjestelyn (3+1 vuotta) jälkeen ja vuokrataso siirtymäkaudella. Keskeinen ongelma kuntien näkökulmasta on se, että ne joutuvat olemaan pitkään epätietoisia siitä, tulevatko sote-maakunnat hyödyntämään tiloja siirtymäkauden jälkeen. Epätietoisuus kuntien omistamien toimitilojen tulevasta käytöstä uhkaa kuntien investointimahdollisuuksien yleisen heikkenemisen ohella estää toimitilojen ylläpidon kannalta välttämättömätkin investoinnit. Kauhajoen kaupunki yhtyy Kuntaliiton ehdotukseen muuttaa esitystä siten, että sote-maakunnan tulee viimeistään 12 kuukautta ennen vuokrasopimuksen päättymistä ilmoittaa kunnalle toimitiloista, joiden käytöstä maakunta haluaa käynnistää kunnan kanssa neuvottelut vuokrajärjestelyitä koskevan siirtymäkauden jälkeen. Sotemaakunnan laiminlyödessä tämän ilmoitusvelvollisuutensa kunnalla olisi oikeus pidentää vuokrasopimusta yhdellä vuodella. Lisäksi sote-maakuntien investointeja koskevaa rahoitus- ja ohjausjärjestelmää tulisi kehittää siten, että sote-maakunnille muodostuisi mahdollisuus hankkia kunnilta omistukseensa palvelutoiminnassa tarvittavia toimitiloja. Kaiken kaikkiaan omaisuusjärjestelyt olisi syytä ottaa uuteen tarkasteluun. Kauhajoen kaupunki siis kannustaa tarkastelemaan vaihtoehtoa, jossa sote-maakunnat ostaisivat sote-kiinteistöt. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL65/2018) todetaan, että irtaimen sote-omaisuuden (myös kuntayhtymäosuudet) korvaukseton siirtäminen maakunnille voi edellyttää itsehallinnon turvaavaa kompensatiojärjestelyä. Kompensatiojärjestelyn osalta Kauhajoen kaupunki yhtyy Kuntaliiton esitykseen siitä, että korvaus tulisi myöntää, jos kunnan taloudellinen menetys on vähintään kolme miljoonaa euroa tai se vastaa vähintään 0,25 prosenttiyksikön laskennallista korotustarvetta kunnan tuloveroprosenttiin. Omaisuusjärjestelyt voivat vaarantaa itsehallintoa myös muissa kuin vaikeuksissa olevissa kriisikunnissa.

Valtionohjaus

Lausunnolla olevan lakiluonnoksen mukaan valtion ohjausvalta maakuntaan tulisi olemaan erityisen vahva mm. investointien ja palvelujen järjestämistä koskevilta osin. Valtion vahva ohjaus on ristiriidassa maakunnan vahvaa järjestämisvastuuta korostavan tavoitteen kanssa. Kauhajoen kaupunki katsoo, että uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta on välttämätöntä, että sote-maakuntien valtionohjausta rajataan tarkemmin vain valtakunnallisten tavoitteiden ja sote-maakuntien välisen työnjaon näkökulmasta välttämättömiin kohteisiin. Esityksen mukaan valtio ohjaa voimakkaasti myös uusien sote-

maakuntien investointeja. Maakuntien mahdollisuus rahoittaa taseessaan olevien kiinteistöjen peruskorjausta sekä uudisrakentamista on valtion kanssa käytävien neuvottelujen varassa, koska valtiolta tarvitaan hyväksyntä pitkäaikaiseen lainanottoon. Tämä hankaloittaa merkittävästi maakuntien mahdollisuuksia pitkän tähtäimen investointisuunnitteluun.

Yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden hyödyntämistä koskevista rajoitteista tulee osittain luopua. Esityksessä ei riittävästi huomioida sitä, että monituottajuus on jo vuosikymmeniä ollut erityisesti sosiaalipalveluissa vallitseva tuottamismalli. Jää epäselväksi, mikä olisi käytännössä ”liian laajamittaista” ostopalvelujen hyödyntämistä sekä se, tuleeko esitys edellyttämään sellaisten palveluiden ns. kotiuttamista takaisin julkisen järjestäjän tuottamisvastuulle, jotka tällä hetkellä hankitaan ostopalveluna, mutta joiden lakiesityksen mukaan arvioidaan olevan liian laajamittaista ostopalvelujen hyödyntämistä. Vaikuttaa myös siltä, että jatkossa palvelujen hankinta ylipäänsä tulkitaan ulkoistamiseksi, mikä olisi merkittävä muutos, kun nykyään ulkoistuksella viitataan itse tuotetun toiminnan siirtämiseen ulkoiselle tuottajalle. Tämä sekä esitysluonnokseen sisältyvät epäselvyydet hankintalain ja sopimusoikeuden osalta tulisi täsmentää. Kauhajoen kaupunki ei pidä kunnilta maakunnille siirtyvien ulkoistamissopimusten mitättömyysääntelyä toteuttamiskelpoisena.

Pelastustoimi

Pelastustoimen järjestämisen uudistuksen osalta Kauhajoen kaupunki viittaa Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen asiasta antamaan lausuntoon. Kaupunki huomauttaa, että pelastustoimen rahoituskertoimet eivät perustu tutkimustietoon. Lisääntyvä valtion ohjaus ei saa vähentää tietoperusteisuutta pelastustoimen palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kauhajoen kaupunginhallitus

Linda Leinonen
kaupunginjohtaja

Harri Virtanen
tekninen johtaja